

נפש גחלים תלהט

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו זינצוויץ זצוק"ל

גליון 7 עקב תשע"ד

דבר המערכת

בני התורה יצאו למנוחה לפני זמן אלול. רבינו היה מרבה לדבר על רום מעלתם וערכם של בני התורה ולכן גם חרד מאוד על כל פגיעה בצביון ה"בני התורה". זו הסיבה שהוא עמד בראש הלוחמים כנגד חדירת העיתונים והשבועונים לעולמם של הבני תורה. העמדנו בפתח הגליון מעט מן המעט מסוגיא זו. כעת הוא הזמן לאסוף כחות גופניים וגם חוסן נפשי לקראת החזרה לספסלי הישיבה. בסדרת מאמרי "עקבתא דמשיחא" מובאים עיקרי המאמרים מהספר "נפשו גחלים תלהט" שיצא בעודו והדרכתו [הערה נחוצה. בגוף הספר מובא מקור לכל דבר. ציון הפרקים הם פרקי הספר עצמו ולא המאמרים המובאים במסגרת זו].

נקוה שיהיו הדברים לתועלת ונשאב מהם אמונה טהורה ותמימה לצפות וליחל רק לישועת ה' מתוך התורה והעבודה. ולא ללכת שבי אחר מבט העיניים שאינו מבחין אלא בחיצוניות הדברים.

אנו מודים לאלו שטורחים להעביר את העלונים לציבור רחב יותר שיכול לקבל מהדברים תועלת [בדפוס ובמסירת המייל]. ושטוחה בזה מכל מי שקיבל תועלת להמשיך להעביר את הדברים הלאה ואדרבה נשמח על כך מאוד להרבות הפצת תורת רבינו זצוק"ל. נשמח לקבל הערות והארות.

המערכת

בן תורה ועולם הישיבות

מהות עולם הישיבות

הגר"א ז"ל בכתביו אחרי שמתאר את שלבי המיתה שעברה כנסת ישראל מאז היציאה לגלות כתב על דורו "ואנו מקוים עתה לתחה"מ שנא' התנערי מעפר". היינו שמצד מצב העולם היה יכול אז להיות "התנערי מעפר", ולבסוף האריכו עוונות ולא יצאנו מהגלות. והנה איתא בחז"ל עה"פ סכותה לראשי ביום נשק, סכותה מלשון סוכה וביום שנושקים ב' עולמות אז צריכים סוכה והגנה, כי כל זמן שאדם נמצא במסגרת אפילו יפול לא יפול רחוק כיון שעומד בתוך המסגרת וזה מחזיקו רק יכול ליפול בתוך המסגרת פחות או יותר, אך כיוצא ממסגרת אחת ואל השניה לא נכנס, כי עוד לא עשה בה קנין, אז הוא בסכנה כי אם לא יצליח יכול ליפול רחוק, וזה הפי' במדרש הנ"ל כשמתחיל המעבר בין עולם הזה לעולם הבא אז הוא הסכנה, וזה היה בדורו של הגר"א שהיה יכול להיות "התנערי מעפר" וליכנס לתקופת ה"לעתיד לבוא". לכן בדורו היתה הסכנה גדולה והיה צריך שמירה גדולה ששמרו מן השמים. לכן בתקופת הגר"א קצת לפניו וקצת לאחריו היו ממש גדולים בעלי רוה"ק, זה דבר שלא היה נפוץ מקודם, ואע"פ שהיו הרבה גדולי תורה בכלל ישראל יחידים היו בעלי רוה"ק, אך בתקופה ההיא היו הרבה מכל הצדדים, בעלי שיעור קומה מיוחדת, וזה משום שהיתה אז סכנה והיו צריכים הסתכלות רחבה על כלל ישראל, איך לכויין שיכנסו למסגרת החדשה, על כן שפכו שפע כזה משמים. ואף שאז היה תחלת ההשכלה, אחזו גדולי התורה את הציבור חזק לעשות מסגרת כדי להחזיק שלא יפלו כנ"ל ויראת חיים על נפה"ח עמ' של' ושם מאריך לבאר את השיטה השניה שהעמידו מאותה סיבה ועומק החילוק ביניהן. יש לדעת שזו היתה מטרת יסוד ישיבת וולוז'ין על ידי אבי ישיבות ליטא ופולין מוהר"ח זצ"ל תלמיד הגר"א, אשר ממנה יצאו כל הישיבות אח"כ. לא היה זה רק כדי למסור לדורות את דרך הלימוד מבית מדרשו של רבו הגר"א. אלא, מטרת יסוד הישיבה היתה כדי ליצור סוג מסגרת שעל ידה תוכל להתממש ההבטחה שלא תשתכח תורה מישראל, ולא מפני שהיה חסר לימוד התורה בתקופה דאז. אדרבא, בתי המדרש אז היו מלאים מפה לפה מלומדי תורה, מלאים ממש כפשוטו, אבל הגר"ח זצ"ל בגודל פקחותו, כשראה תחילת התנוצצותו והתפתחותו של השורש פורה ראש ולענה - דהיינו ההשכלה, הוא צפה מראש את גודל הסכנה הרוחנית, הוא חזה מראש שההשכלה [שאח"כ הפכה לתנועה] מאיימת על המשך קיומה של תורה ומצות בכלל ישראל. לשם כך, בהתייעצות עם רבו הגר"א זצ"ל ובהסכמתו, יום את רעיון הקמת ה"ישיבה", כהכנה למבול זה של כפירה שלא תגלוש ולא תתפשט לתוך הד' אמות של הלכה. הישיבה בוולוז'ין נוסדה בתור ד' אמות "נקיות" ששם עמוד התורה קיימת בטהרתה. היא הוקמה בתור חוליה ראשונה בשרשרת הישיבות שעתידיים לצאת ממנה, המטרה היתה ברורה - שימסר עמוד התורה בטהרתה מדור לדור - דרך הישיבות, ובהתאם לכך, נקבעה מלכתחילה צביונה וצורתה של "ישיבה". ברור שהגר"ח זצ"ל דיבר עם הגר"א ז"ל על כל קווי הישיבה, איך ובאיזה צורה צריך שיהיה צביון הישיבה.

גודל אחריותם של בני הישיבות - בימינו

רעיון ה"ישיבה" היה, שתהיה מעין תיבת נח, שתוכל לשוט על פני מי המבול של דעות כוזבות. ואכן כך היה אח"כ בפועל, שכאשר נסגרה הישיבה בוולוז'ין צמחו משם כל הישיבות האחרות, וראשי הישיבות מעתיקי השמועה זכר כולם לברכה - העתיקו לישיבותיהם את אותו הצביון, כפי שראו הם בוולוז'ין. בתקופת הימים דאז, רק גדולי ישראל ראו והבינו את הצורך בכך, אבל בימינו שהכלל ישראל נמצא מוקף בכפירה שנתפשטה מסוף העולם ועד סופו כפשוטו, כבר ברור לכל שהטהרה של כלל ישראל, היא מסירת התורה מאז ועד ימינו [ויודע, כי אותם ששינו צורת הישיבה ירדו לטמיון. כמעט נשכח מהם היהדות לגמרי]. מכאן נבין את גודל האחריות

המוטלת על בני הישיבות בימינו. הם אחראיים לשאת את עמוד התורה ולמסור אותו בטהרתה לדור הבא, כי עמוד התורה נמסר דרך הישיבות דוקא!

השאיפה לגדלות

צביון הישיבה מהו? הישיבה היא מסגרת שבה הלימוד הוא בריתחא דאורייתא, כאשר כל השאיפה מכוונת למטרה אחת ויחידה - גדלות בתורה. ידיעת התורה לעמקה ולרחבה, מתוך השתעבדות מוחלטת לתורה ולדעת תורה בלבד. לא לשום השקפות ודיעות זרות הבאות מבחוץ. הישיבה היא בית היוצר שהמתחנך שם כאילו מתעבר ונולד מחדש. שם התורה חודרת לכל ישותו, עד שהוא נעשה ל"בן תורה" בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, וממילא גם התורה והמצוות שלו הם במדרגה גבוהה של שלימות. זה צביון הישיבה שהנהיגו בוולוז'ין, וזה הצביון של הישיבה שהעבירו מדור לדור, וכל זה היה במושגים לגמרי אחרים ממה שאנו רגילים בימינו [עיני ישראל ח"א עמ' ג'].

אנו אומרים בברכת "אהבה רבה". וקרבתנו לשמך הגדול סלה [היינו מתן תורה] באמת להודות לך וילחך באהבה. מבואר כאן שמסירת התורה לכלל ישראל היא "קרבה" שהקב"ה מקרב אותנו אליו, "וקרבתנו" ה"למעשה" של קרבה זו, שאנו מצדנו נכנעים לקב"ה עד כדי "ליחך באהבה", היינו מסירות נפש. כאן מתגלית המטרה האמיתית של תלמוד תורה. היינו שע"י לימוד התורה שכל כולה מציאות של "קרבה" לקב"ה מתחולל מהפך אצל האדם עד שמגיע למסקנה מוחלטת - "השאיפה שלי להודות לך וליחך". דהיינו שאיפה עצומה "להכנע לרצון ה'". עד כדי מדרגה עליונה של "ליחך באהבה". זאת היא הצורה המקורית של לימוד התורה, וזה סוג לימוד אחד לגמרי.

בחינה עצמית

כל אחד יכול לבחון את עצמו האם התורה נמצאת אצלו במתכונתה הרצויה. יבדוק בעצמו האם מרגיש שהלימוד מגביר ומחזק ומטפח אצלו רגש של השתעבדות לעבודת ה' והשתעבדות לרצון התורה. וגם מי שטרם הגיע לזה, יבחון בעצמו אם לפחות מרגיש בליבו "שאיפה" להגיע לכך. מי שמרגיש בזה ידע שהתורה נמצאת אצלו כצורתה האמיתית אבל אם לא ח"ו אזי הגם שלימוד התורה בכל מצב הוא "גיוואלדיג" נורא נוראות אך עדיין עומד הוא רחוק מאוד מהתכלית. כי חסרה לו הצורה הבסיסית של לימוד התורה.

העצה

איך מגיעים לזה רבותי? יש רק דרך אחת. הוא הכרה אמיתית בגודל ערכה של תורה. המכיר ערכה של תורה שהיא מעל כל המעשים, מעבר לכל מה שנמצא בבריאה מן השלשול הקטן שבים עד כסא הכבוד, אז התורה תהיה חשובה בעיניו. ואם ישכיל להבין שהתורה זה החיים שלו ממש לא רק חלק מהחיים אלא מרכז ועיקר החיים כמ"ש "כי הם חיינו ואורך ימינו" הרי אז תהיה לו השתוקות עצומה לתורה שהרי בטבע האדם שעל חיים אינו מוכן לוותר בשום אופן. [עיני ישראל ח"א עמ' ו' - ז']

מחלת העיתונים

כאן המקום להרתיע על המחלה של קריאת עיתונים בחדרה לדאבון לב לתוך מסגרת הישיבה בדורנו. כואב לדבר על זה אבל זה ממש פגם והורס את הצביון המקורי והאמיתי של ישיבה ושל בן ישיבה. בישיבות ליטא ופולין כמעט לא ידעו מזה. חלק בלתי נפרד מהישיבה תמיד היה שהמסגרת סגורה לחלוטין, לא חדרו אליה "דעת בעלי בתים" מהרחוב. בי הישיבה לא התענינו כלל וכלל מה שאומרים העיתונים בחוץ - אפילו הכשרים. ואם לעיתים היה צורך מיוחד לדבר על מאורעות השעה היה המשגיח או ראש הישיבה עומד ומשמיע לבני הישיבה את הגישה הנכונה עפ"י התורה. זה היה דבר פשוט לכל בן ישיבה.

כי אותו בן תורה שהישיבה נועדה לגדלו הוא סוג בן עליה שאין לו דמיון וערך כלל לאדם מהרחוב. אפילו לשומר תורה ומצוות. לכן רבותי דעו נא. עיתונים ואפילו כשרים אינם מתאימים בכלל לבן תורה. הם הורסים אותו. כי הם מלאים בפרשנות של כאלה שמעולם לא טעמו טעמה של תורה. בעיתונים כותבים דברים המבוססים על "סברות כרסיות", וסברות אלו נחשבת לשכל הישר. התחרות בין הכותבים היא מי יול להגות סברא כרסית יותר טובה, ומי שכרסו עבה משל חבירו הוא נחשב חכם ממנו. [עיני ישראל ח"א עמ' י']

עקבתא דמשיחא [פרקים מתוך הספר "נפשו גחלים תלהט" - פרק ב']

בפרק הקודם עמדנו על תפקידם של ישראל בתיקון הבריאה. על מהות הרע שפושט ולובש צורה בכל דור ודור והחובה לברר היטב דרכי פעולתו כדי לדעת כיצד להלחם נגדו.

ב' כחות הרע השרשים

בפרקי דרבי אליעזר למדנו שהיה שותף לנחש בפיתוי שלו. כתוב שם שהס"מ [מלאך הרע] בא מורכב על גבי הנחש. יש כאן עומק גדול. חז"ל הקדושים באים ללמד אותנו שהיה כאן שלוב של שני כחות היוצרים את שלמות כח הרע בבריאה.

נסביר בקצרה מדוע שלמות הרע היא דווקא בשלוב שני כחות, ומה הם שני הכחות.

כדי לאפשר לאדם בחירה הקב"ה מעמיד מולו את הרע לכל סוגיו לפתות ולמשוך אותו לעברו. הרע חייב להיות שקול ממש לאדם כדי שיהיה המאבק ביניהם בשווה. מאחר שהאדם השלם מורכב משני כחות מרכזים לכן גם ברע צריכים להמצא שני כחות מקבילים. שלמותו של האדם היא בהיותו מורכב מכח של זכר ושל נקבה [בהמשך נבאר ההבדל ביניהם]. וכן הוא מפורש בפסוק **זכר ונקבה בראם וקרא שמו אדם**. כלומר האדם השלם הוא דווקא בשלוב כח הנקבה וכח הזכר. ולעומת האדם גם ברע יש שני מיני רע. הגר"א ז"ל במשלי מאריך מאוד לתאר את שני כחות הרע שבבריאה.

הכח הראשון הוא כח הפיתוי **בדרך של מתיקות**, שמראה לאדם את הנעימות והמתיקות של עולם הזה. וכך מפתה אותו לסור מדרכי חיים לדרכי מיתה. זהו כח התאוה. במשלי נמשל כח זה תמיד לנקבה כי דומה לנקבה המושכת את ליבו של האדם.

הכח השני הוא **כח הכעס**. כח של השחתה כגון גזל ורצח וכד'. זהו אופי של הרע המתאים לזכר הכובש ומתגבר בכח.

על ידי שני כחות אלו נשלמת קומת הרע. ובשני כחות אלו פיתה את חוה. הבנת יסוד זה תועיל לזהות בכל גילויי הרע בכל משך כל ימות עולם שתי בחינות אלו. נתאר אותם בקצרה ובהמשך בעז"ה יורחבו כל אחד במקומו. **ישנן באדם עצמו שתי כחות של יצר הרע**. כאמור לעיל תאוות חמריות בחינת נקבה. ובחלק הזכר בנוסף לכעס, הדעות וההשקפות המשובשות הן גם מצד הרע ה"זכר". כי מדובר ברע שכלי.

באומות העולם שהן כללות הרע שבעולם [בשאיפתם להתנגד לישראל] ישנן שתי אומות עיקריות שהן שורש כולן. עשו וישמעאל. עשו הוא בחינת הרע ה"זכר" שכחו בחרב. וישמעאל הוא כח התאוה בחינת הנקבה. ויתבאר לקמן פרק י"א.

בחטא העגל כתב הגר"א ז"ל שהיו שני סוגי עבירות. **פריקת עול מלכות שמים ובטול תורה**. הם גם תלויים בב' כחות הרע הבסיסים הנ"ל.

השרשת כל הדורות באדם הראשון

כבר מפורסם שכל מהלך ההסטוריה הוא לתקן את חטא אדם הראשון. אף שהדברים עמוקים ביותר נשתדל להסביר מה שנוגע לענייננו בשפה פשוטה. כל הדורות שיוולדו במשך ששת אלפי שנות העולם הם כולם חלקים מאותו אדם. זהו דבר פשוט שכן כולם בנים ובני בנים וכו' שלו. אמרו חז"ל הקדושים שאדם הראשון היה מסוף העולם ועד סופו. פירושו שאדם הראשון **כלל בתוכו את כל העולם, היינו את כל הדורות העתידיים**. אך יש כאן עוד ענין עמוק יותר. ישנו סדר מסוים בו יוצאים הדורות בזה אחר זה. מכיון שכולם באו לתקן את חטאו הם צריכים לתקן את כל "קומתו". כי הרע התפשט בכל גופו ממש. ולכן צריך לתקן את הראש ואת הבטן ואת הידיים וכו'. לכן כל דור יוצא לפי סדר איברי האדם הראשון. הדורות הראשונים הם כנגד הראש והאיברים הגבוהים ואלו הדורות האחרונים הם כנגד האיברים הנמוכים.

ממילא נבין שבכל דור מתפרץ הרע כפי **אופי וסגנון** אותו איבר שמקביל לאותו הדור.

כאמור לעיל כל דור מושרש במקום אחר בגוף האדם הראשון. וכפי השורש כך סוג שליטת הרע. דורות ראשונים היו מושרשים באיברים העליונים וממילא הרע שלט שם במידה פחותה. הדור האחרון מושרש בחלק התחתון של גוף אדם הראשון הנקרא **עקב**. ולכן נקראת תקופה זו עקבתא דמשיחא. ומכיון שהעקב הוא איבר מאוד גס ומחוספס שם שליטת הרע היא החזקה ביותר. זו סיבת שליטת הרע בדמות הערב רב **כמעט בלא מיצרים** בדורנו וכפי שחז"ל תיארו זאת במשנה סוף מסכת סוטה. העולם מגיע לשיא של שחיתות ואין מצב גרוע מזה.

שורש התרבות החוצפה בדורנו

נוסיף בזה הארה יסודית להבנת תקופתנו מהגר"א ז"ל.

אחרי שהנחש הכשיל את האדם הראשון נתקלל. **קללת הנחש היתה "והוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב"**. כלומר ניתן לנחש כח לנשוך בעקב. מסביר הגר"א שזו גם קללת הנחש, שתהיה לו שליטה בעקב.

וצריך להבין מדוע זו קללה לנחש אדרבה מובטחת בזה יכולת השלטון שלו. לפני שנציע תשובה לשאלה זו נוסיף מה שהגיר"א ז"ל מתאר כיצד באה לידי ביטוי הבטחת פריחת שלטון הנחש בדורנו [הנקרא דור העקב]. התעצמות כחם של הרשעים היא הביטוי לשלטון הנחש. התעצמות הרשעים היא התופעה הנקראת **חוצפא יסגא**, התרחבות החוצפה, שהוא אחד ממאפייני תקופת עקבתא דמשיחא, מקורה מנשיכת הנחש בעקב.

התעצמות הרע היא סיבת כליתו

נמצא שתופעות הרע בדורנו אינן אלא צורה חדשה של התפשטות זוהמת הנחש ולא יותר. אבל יש בדור העקב **חידוש שלא היה בדורות הקודמים**. וכאן התשובה לשאלה ששאלנו. מדוע פריחת הרשע היא קללתו. התגברות הרע בתקופה זו תהיה **סיבת כליתו**. בתקופה זו תסתיים ותבוא לקיצה שליטת הרע בעולם לנצח נצחים. זוהי בקצרה הקללה של הנחש. דווקא נתינת הרשות לנחש לנשוך [הבא לידי ביטוי בהתגברות שלטון הרשע] היא קללתו כי היא תביא לכליתו. ויתבאר באריכות לקמן בפרק י"ב בעז"ה.

תפקיד נשגב נמסר לדורנו להיות עומדים בחזית המלחמה האחרונה מול סוג רע זה. ולמרות שהרע מתגבר מאוד ופעמים עלולה להתגב ללב, חלילה, מחשבת יאוש, נחקק בדעתנו שהובטחנו שאכן נזכה לראות במפלתו **המוחלטת**. כדברי הכתוב "מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל". היינו שדווקא אחרי כל התגברות הרע מדור לדור, שהרע כבר מוחץ ושובר כמעט כל ניצוץ של טוב, מובטחים אנו שה' ירפא את קומת האדם, ויחזק את הטוב שבו, ויווכח ש"אני אני הוא ואין אלקים עמדי". במשך יתבאר בעז"ה מהי הדרך שנמסרה לנו לעמוד בנסיון.

מסירת תפקיד תיקון הבריאה לאבות הקדושים

כאמור לעיל העם שנבחר לבצע תיקון חטאו של אדם הראשון הוא עם ישראל. הטעם שזכינו בתפקיד הנורא הנ"ל הוא בזכות האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב אשר רוממו את חייהם למדרגה נשגבה של התבטלות גמורה לרצונו ית' [הוא מה שאמרו שהאבות היו מרכבה לשכינה, כמו שמרכבה אינה נעה אלא כפי פקודת מנהיגה], היפך נטית אדם הראשון אחר רצונו. ולכן נבחרו לתפקיד זה.

כל קורותיהם וכל מאורעותיהם היו מכוונים **אך ורק לכך**. ולכן הם, במה שאירע להם, חקקו את שורשי מסלול תיקון הבריאה. שהרי לא היתה מטרה אחרת לשום תנועה שלהם חוץ מזה. אנחנו, צאצאיהם, נדרשים להשלים את התפקיד. אך זאת יש לדעת, עיקר התיקון הוא המלחמה בכחות הרע בכל צורותיהן. שלא להתפתות ולהמשך אחריהן.

שורש התנגדות האומות לישראל

נמשיך להעמיק יותר במה שדובר לעיל [הובא בגליון 6] אודות חטא אדם הראשון, ונתמקד כאן **בעוד אופן** של התפשטות הרע בבריאה אחר החטא.

זוהמת הנחש היא שורש הרע שבאדם. ואם נתבונן על כל העולם כאדם אחד גדול [שהרי אדם הראשון היה אב של כולם] שיש בו טוב ורע. הטוב הוא כנסת ישראל והזוהמא של הנחש היא **שורש האומות** שיתנגדו להשלמת התפקיד של ישראל. ואכן השתלשלות האומות היתה בצורה של ברור פסולת מתוך הזרע הכשר. כשם שהאומה שתביא לגילוי כבודו בעולם היא האומה היוצאת מהחלק הנקי של האבות הקדושים, כך ראשי הרשעה בעולם [שהם צורה נוספת של הנחש הקדמון] הם הפסולת שהיתה בהם **ושיצאה מהם**. היינו ישמעאל ועשו.

ולכן כל מהלך ההסטוריה הולך וסובב רק סביב המאבק בין יעקב לעשו וישמעאל, הקדושה ולעומתה ההתנגדות מצד האומות. ואף שמאבק זה לובש ופושט צורות, אך ביסודו אין בו חידוש מהותי יותר ממה שאירע לאבות רק שבכל דור **היצורה החיצונית** של מאבק זה משתנה אך לא בפנימיותו.

הקורא המשכיל כבר מבין אם כן שעניי הבשר רואות רק את **הסיבה ומסובב החיצוניים** למאורעות הזמן אבל בעומק ישנה רק סוגיא אחת שחוזרת על עצמה. סיבת המלחמות, הפרעות וכו' אינן **תלויות כלל בסיבות הנראות לעין** אלא שורשן בתכלית הבריאה. מאבק ארוך בין ישראל ובין אומות העולם ובראשן עשו וישמעאל להמליך את רצון ה' בבריאה. על פי כלל זה נוכל להתבונן ביתר עמקות בפרשיות בהן מצינו מאבק ביניהם, כי **שם המפה למתרחש בימינו, ועל כך בפרק הבא בעזר ה'.**

העלון יוצא ללא מטרת ריוח וניתנת רשות לעלמו למטרת זכוי חרבים בלבד.

לתרומות וזמנצחות, חוספת מגזים, הצעות וזמנצרות יש לפנות בטל: 9921392-02

או בדוא"ל SHNEIDERA1@GMAIL.COM

